

ATA-ANA HÁM PERZENT MÚNASIBETLARI HÁM TARBIYA USILLARI

Usmanova Aysholpan

Mambetyarova Venera

Ilmiy basshı

Qaraqalpaq Mámleketlik Universiteti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.14503555>

Anotatsiya. Bul maqalada ata-ana hám perzent múnasibetleri hám tarbiya usillari, shańaraqlıq tárbiya metodologiyası hám metodikası haqqında sóz etilgen.

Gilt sózler: perzent, ata-ana, tárbiya, metod, shańaraq, metodologiya.

PARENT-CHILD RELATIONSHIPS AND UPBRINGING METHODS

Abstract. This article discusses Parent-child relationships and upbringing methods, family upbringing methodology and techniques.

Keywords: child, parent, upbringing, method, family, methodology.

ОТНОШЕНИЯ МЕЖДУ РОДИТЕЛЯМИ И ДЕТЬМИ И МЕТОДЫ ВОСПИТАНИЯ

Аннотация. В данной статье говорится о детско-родительских отношениях и методах воспитания, методике и методике семейного воспитания.

Ключевые слова: ребенок, родители, воспитание, метод, семья, методика.

Ózbekistan Respublikasi Prezidenti SH.M.Mirziyoyev «Shańaraq men ushın muqaddes. Muqaddesligi sonda, aldın ala qay jerde ishlewime qaramastan eger shańaraqta tárbiya, shańaraqta ortalıq, hadallıq, qarım-qatnas, tárbiyağa itibar bolmasa hesh waqıtta nàtiyje bolmaydı Sonıń ushın perzentlerimniń tárbiyasına úlken itibar beremen. Eń ullı baxıt –shańaraq tınısh bolsın.

Shańaraq kishi watan shańaraq tınısh bolsa, baxıtlı bolsa Watan tınısh boladı. Baxıtlı kúnlerdi Watanımızdıń, óspirimizdiń kamalı, házir niyet etip atırǵanday etip kóriw hámmege nesip etsin dep ayıp ótkeni biykarǵa emes (1,34).

Házirgi zaman rawajlanıwı hár bir shaxstan waqıyalıqtı tuwrı túsiniwdi, juwmaq shıǵarıwdı, ádep–ikramlıq, páklikti hám sezimlik shıdamlılıqtı, jámiyetimiz turmısınıń bárshe salalarında bekkem hám aktiv bolıwın talap etpekte. Málimki, shaxstıń bunday social, emocinal, minez–qulıq hám basqa sıpatlarına shańaraq tiykar saladı, qalıplestiredi hám kamal taptıradı.

Keleshegimizdiń qanday bolıwın házirgi kúnde biz tárbiyalanıp atırǵan óspirimge baylanıslı. Bunday úlken wazıypanı ámelge asırıwshı, materiallıq hám ruwxıylıq baylıqlardı dóretiwshi tiykarı shańaraq. Shańaraq jámiyetniń baslawısh social buwını sıpatında quramalı quramǵa iye bolıp, ol óz xızmetinde shańaraq aǵzalarınıń iqtıyajı hám uqıplılıǵı, túrli xızmetiniń maqset hám wazıypaların ǵana emes, bálki tárbiyalıq xızmetin hám sáwlelendiredi.

Onıń quramalı hám kóp qırlı xızmetiniń turmıslıǵı eki tárepleme.

- Birinshiden, jámiyetniń kishi bir bólegi social ózgerislerin sezgirlik penen uǵıp alatuǵının ózinde sáwlelendiretuǵın belgi. Soǵan tiykarlanıp shańaraqlıq tárbiyanı social tárbiyanıń tiykarǵı bóleklerinen biri dep esaplaw tiyis.

– Ekinshiden, shańaraq quramalı hám kóp qırlı xızmeti onıń wazıypaları hám dúzilisine, social turmıs tárizine, shańaraq aǵzalarınıń social xızmetlerine, olardıń bárshe qızıǵıwlarına, iqtıyajları hám múnásibetlerine baylanıslıǵın názerden qashırmaslıq kerek.

Shańaraqlıq tárbiya metodologiyası hám metodikası ushın eń zárúri onıń baylanıslı táreplerin, yaǵniy tárbiyalıq wazıypaların bir ólshemge salıw, shańaraqtıń ózine tán ózgesheliklerin hám bar múmkinshiliklerin anıqlaw úlken áhmiyetke iye boladı.

Shańaraqtıń dúzilisi hám wazıypaların talıqlawda ol jámiyettiń social– ruwxıylıq ózegi ekenligi jáne bir ret kórinbekte. Usı sebepli shańaraqtıń anıq bir statusı , tiykarı bolıwı kerek hám ol kisiler ortasındaǵı múnásibetlerin tártipke salıwı, óspirimda ádep–ikramlılıq paziyletlerin, fizikalıq rawajlanıwın, aqılıy ziyrekligin qalıplestiriwi zárúr.

Shańaraqlıq tárbiyanıń ózine tánlıǵı sonda, ol balalardı ata–analardıń ata–analıq, qan – qarindaslıq qásiyetlerin uzatıp, shaxstıń ulıwma hám sezimlik rawajlanıwı ǵana támiyinlep qalмай, bálki shaxstıń bar múmkinshiliklerin hám ádep–ikramlılıq rawajlanıwın hám óstiredi. Usı sebepli shańaraqlıq tárbiya bárqulla barlıǵı, kórsetpeliligi hám shıraylılıǵı menen ajiralıp turadı. Onda tiykarǵı wazıypanı xalıq, ádepke tán ilájlardı balaǵa tuwrı úyretiw, másláhát beriw, úlken tájiriyesi ǵana emes, bálki shańaraqtıń jasaw tárizi, ortalıǵı, ata–analardıń kásip–óneri, shańaraq aǵzalarınıń ruwxıylıq–psixologiyalıq múnásibetleri rol oynaydı.

Shańaraq hám shańaraqlıq tárbiya mashqalaları menen shuǵıllanıwshı alımlardıń izertlewlerinde tiykarǵı itibar shańaraq boyınsha ámeldegi boliniwine hám balalar tárbiyasında ata–analarınıń aktiv dárejesine qaratıladı. Sonıń menen birge, ata–analardıń, balalardıń hám hayallardıń bántligi hám olardıń balalar tárbiyasına bolǵan tásiiri shańaraqtıń materiallıq múmkinshilikleri hám turar jaylarına baylanıslı úyreniledi.

Jámiyettiń materiallıq hám ruwxıylıq rawajlanıwı óspirimdi túrli social wazıypalardı orınlawǵa, toplanǵan múnásibetlerge tán tájiriyeberge, materiallıq hám ruwxıylıq qádiriyatlarǵa hár tárepleme hám uzaq tayarlaw lazımlıǵın talap etpekte. Shańaraqlıq tárbiyada zárúr áhmiyetke iye bolıwshı obyektiv hám subyektiv faktorlardı biliw tiyis. Obyektiv faktorlarǵa shańaraqtıń materiallıq párawanlıǵı, dáramatlarınıń túrleri, ózine tánlıǵı hám dárejesi, úy–jay menen támiyinleniw dárejesi, mektepke shekemgi mekemelerden paydalanıw, sonıń menen birge shańaraq aǵzalarınıń sanı, quramı hám basqalardı kiritiw múmkin. Subyektiv faktorlarǵa shańaraqtaǵı óz–ara múnásibetleriniń ózine tán ózgeshelikleri, maǵlıwmat, shańaraq aǵzalarınıń mádeniy–ruwxıylıq dárejeleri, ata–analarınıń qarım–qatnas mádeniyatlari hám basqalar kiredi. Shańaraqlıq tárbiyalıq quramalılıǵı jáne sonda, hár bir shańaraq ózine tán bir álem, jámiyettiń ózine tán kishi uyimi bolıp, tárbiya isinde ózine tán ózgesheliklerin kórsetedi. Áne sonıń ushın hám shańaraqlıq tárbiyanıń forma hám metodikaların ulıwmalastırıw hám oǵan biran–bir usınıslar beriw qolaysız hám qıyın.

Ata–analar qanshelli ruwxıy bay, isenimli hám joqarı maǵlıwmatqa iye bolsa, usı dárejede rawajlanǵan metodika arqalı óz perzentlerin tárbiyalaydı. Olar tek másláhát beriw, maqullaw, sıyılıqlaw, jazalaw, sáwbet hám gúrriń, pikir almasıw menen ǵana emes, bálki shaxsiy úlgileri, balaları menen birgelikte islew, olardı miynet xızmetine tartiw arqalı hám tárbiyalaydı. Balalar xızmetinde qatnasıw olarǵa tárbiyalıq tásir kórsetiwdiń eń nátiyjeli usılı. Eger balalar ata–analarınıń shınıǵıwlarına júdá qızıǵıw menen múnásibette bolsa, olar ortasında doslıq múnásibetler payda boladı.

Balalar ata–analarınan áke hám apalarınan óz–ara múnásibet miyzanların úyrenip, ne jaqsı ne jaman, ne paydalı hám ne ziyanli ekenligin bilip aladı, olar haqqında anıq túsiniqlerge iye

boladı. Bunnan tısqarı, shańaraq tájiriybeli hám kásibi tárepinen túrlishe jastaǵı kisilerdi birlestirip turadı. Shańaraq aǵzalarınń turmıs hám turmıslıq tájiriybeleri, mádeniy dárejeleri qanshelli bay bolsa, olar balalar menen usı dárejede jaqsı sóylesiwde bola aladı, balalardıń qızıǵıwların óstire aladı.

Shańaraqlıq tárbiyalıq quramalılıǵı jáne sonda, hár bir shańaraq ózine tán bir álem, jámiyettin ózine tán kishi uyımı bolıp, tárbiya isinde ózine tán ózgesheliklerin kórsetedi. Áne sonın ushın hám shańaraqlıq tárbiyanın forma hám metodikaların ulıwmalastırıw hám oǵan biran–bir usınıslar beriw qolaysız hám qıyın.

Ata–analar qanshelli ruwxıy bay, isenimli hám joqarı maǵlıwmatqa iye bolsa, usı dárejede rawajlanǵan metodika arqalı óz perzentlerin tárbiyalaydı. Olar tek másláhát beriw, maqullaw, siyılıqlaw, jazalaw, sáwbet hám gúrin, pikir almasıw menen ǵana emes, bálki shaxsiy úlgileri, balaları menen birgelikte islew, olardı miynet xızmetine tartiw arqalı hám tárbiyalaydı. Óspirimler xızmetinde qatnasıw olarǵa tárbiyalıq tásir kórsetiwdiń eń nátiyjeli usılı. Eger balalar ata–analarınń shınıǵıwlarına júdá qızıǵıw menen múnásibette bolsa, olar ortasında doslıq múnásibetler payda boladı.

REFERENCES

1. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi., T.: « O'zbekiston», 2017 yil, 20-21-bet.
2. O'zbekiston Respublikasining "Bola huquqlarining kafolatlari to'g'risidagi Qonuni. 2008.
3. Inomova M. «Oilada bolalarni ma'naviy-axloqiy tarbiyalash»,-T.: 1999 yil, 38-bet.
4. Ishmuxamedov R. va boshq. «Talimda innovatsion texnologiyalar», «Iste'dod», T.: 2008 yil, 15-16-bet.
5. Jumaniyozov M. «Ommabop pedagogika», «Urganch», 2007 yil, 143-b.
6. Kaykovus «Qobusnoma» – T.: «Meros», 1992 yil, 82-85-bet.
7. Musurmonova O. « O'quvchilarni ma'naviy madaniyatini shakllantirish»,-T.: «Fan», 1993 yil, 54-bet.